

فاجعه آتش سوزی های سریالی جنگل های کشور

بی کفایتی جمهوری اسلامی در پیش گیری و مهار آتش سوزی ها

گروه کار محیط زیست حزب چپ ایران

کشور ما با بحران زیست بومی روبرو است. با نگاهی کوتاه به برخی پژوهش ها، داده ها و اخبار رسانه ها، می توان به ژرفای این بحران پی برد و جلوه های آن را در حوزه های مختلف از جمله در آتش سوزی جنگل ها مشاهده کرد. آتش سوزی جنگل ها در کشور ما به مرزهای فاجعه فرا آمده است.

با مروری بر اخبار رسانه ها در هفته های گذشته، می توان به افزایش بی سابقه آتش سوزی جنگل ها پی برد. آمارهای منتشره در رسانه ها، ابعاد فاجعه را نشان می دهد. براساس آمار دفتر حفاظت و حمایت سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور، از ابتدای سال ۱۴۰۳ تا ۲۲ تیرماه امسال، ۶۹۷ فقره حریق در عرصه های طبیعی کشور رخ داده که در مجموع ۱۲ هزار و ۹۰۴ هکتار از جنگل ها و مراتع کشور را درگیر کرده است. از میان این آتش سوزی ها ۵۸۳ فقره آتش سوزی با سطح درگیری ۱۲ هزار و ۶۰۰ هکتار صرفاً مربوط به منطقه زاگرس بوده است.

آتش هر روز کیلومترها از زاگرس را تبدیل به خاکستر می کند. جنگل های زاگرس تأمین کننده ۴۰ درصد آب کشور هستند. بلوط های زاگرس به دلیل نقش مؤثری که در ذخیره آب، جلوگیری از فرسایش خاک و گرد و غبار دارند قابل قیمت گذاری نیستند.

به گفته مدیرکل مدیریت بحران استانداری لرستان: ۲۰۰ فقره آتش سوزی در جنگل ها و مراتع لرستان از ابتدای فصل گرما تا ۲۴ تیرماه ۱۴۰۳ رخ داده است. به گزارش تسنیم، ۳۱۰۰ هکتار از جنگل ها و اراضی لرستان دچار حریق شده است. رئیس اداره منابع طبیعی اسدآباد در استان همدان می گوید: "آتش سوزی در حسین آباد این شهرستان موجب خاکستر شدن ۱۰۰ هکتار از مراتع، اراضی کشاورزی و باغات منطقه شده و امسال ۹ فقره آتش سوزی در این شهرستان به وسعت ۲۰۰ هکتار رخ داده است».

خبرگزاری تسنیم در گزارشی در ۲۳ تیرماه نوشت که حدود ۱۲ هکتار از پوشش گیاهی منطقه خوشبیلان شاهرود بر اثر آتش سوزی گسترده ناشی از "سهل انگاری" از بین رفته است. در هفته های گذشته چندین هکتار از تالاب هورالعظیم و جنگل اولنگ و ارتفاعات شاهرود در آتش سوخت. به گفته مدیر کل حفاظت محیط زیست خوزستان، ۵۰۰ هکتار از نیزارهای تالاب هورالعظیم آتش گرفتند. انجمن محیط زیستی "ژیوا" پایه اعلام کرد در حدود یک ماه گذشته هشت مورد آتش سوزی در مراتع و جنگل های پایه رخ داده است. به گزارش وبسایت "کردپا"، در جریان آتش سوزی مناطق "مه رخیل" و "به لهران" تاکنون ده ها هکتار از مراتع و جنگل های بلوط این شهرستان طعمه حریق شده اند.

مدیر کل حفاظت محیط‌زیست خوزستان گفته است: "از ابتدای امسال تا ۲۴ تیرماه، ۵۹ مورد آتش‌سوزی به مساحت بیش از ۵ هزار و ۳۰۰ هکتار در مناطق حفاظت‌شده رخ داده. بیشترین تعداد حریق ۳۷ مورد با ۲۲۵ هکتار در منطقه حفاظت‌شده کرخه و وسیع‌ترین آتش‌سوزی نیز در منطقه خائیز با ۴ هزار و ۱۴۷ هکتار بوده است."

آنچه گفته شد گوشه‌ای از آتش‌سوزی جنگل‌ها در کشور ما است. ابعاد آتش‌سوزی‌ها به مراتب بیشتر است. در سال‌های قبل هم جنگل‌های کشور طعمه آتش‌سوزی بودند. به نوشته روزنامه اعتماد در سال ۱۴۰۲: "۶۲۳ آتش‌سوزی در چهار ماه نخست امسال، منجر به سوختن چهار هزار هکتار از طبیعت کشور شده است."

عامل آتش‌سوزی جنگل‌ها، هم طبیعی است و هم انسانی. کاهش بارندگی، خشکسالی‌های مداوم و تغییر اقلیم از جمله عوامل طبیعی هستند. آتش زدن کاه و کلش مزارع، زنبورداری، انداختن ته سیگار، شیشه و اشیائی که مثل ذره‌بین عمل می‌کنند، ورود گردشگران و افراد معتاد، آتش‌زدن عمدی توسط دام‌داران و یا به دلیل اختلافات، تغییر کاربری جنگل‌ها به زمین‌های کشاورزی و مسکونی، آتش‌زدن درخت‌ها برای استفاده به عنوان سوخت، از جمله عوامل انسانی در آتش‌سوزی جنگل‌ها هستند. عامل دیگر سپاه پاسداران است که در برخی مناطق به ویژه در کردستان برای مقابله با نیروهای مخالف، ارتفاعات مناطق را آتش می‌زند.

عامل مهم‌تر، بی‌کفایتی جمهوری اسلامی هم در پیش‌گیری از آتش‌سوزی جنگل‌ها است و هم در خاموشی آن‌ها. با وجود اینکه سال‌ها است جنگل‌های کشور می‌سوزند و به خاکستر تبدیل می‌شوند و اثرات مخربی بر محیط‌زیست می‌گذارند، حکومت اقدامات جدی و موثر برای پیش‌گیری و مهار آتش‌سوزی‌ها انجام نداده است. هر سال نسبت به سال قبل بر ابعاد آتش‌سوزی جنگل‌ها افزوده می‌شود.

راه‌های مختلفی برای پیش‌گیری و مهار آتش‌سوزی جنگل‌ها وجود دارد. از جمله: تدوین قوانین سخت‌گیرانه برای جلوگیری از تغییر کاربری و مجازات متخلفین، ایجاد آتش‌شکن و فضا‌های باز در داخل جنگل‌ها، جمع‌آوری مواد سوختنی قابل اشتعال از مناطق چنگلی، نظارت بر سلامت جنگل‌ها با استفاده از فناوری‌های مدرن مانند تصاویر ماهواره‌ای و سنسور از دور، شناسایی مناطق آسیب‌پذیر، سرمایه‌گذاری بر روی فناوری پیشرفته، تجهیز ماموران آتش‌نشانی به تجهیزات پیشرفته از جمله هواپیمای آب‌پاش و هلیکوپتر. در خیلی از مناطق کشور، به دلیل نبود امکانات، برای رسیدن به محل آتش‌سوزی جنگل‌ها و مراتع، از حیوانات مثل الاغ و اسب استفاده می‌شود. گروهی از داوطلبان در تلاش برای مهار آتش‌سوزی‌های جنگل‌ها، به دلیل نبود امکانات کافی، جان خود را از دست داده‌اند.

جمهوری اسلامی ماموران آتش‌نشانی را به تجهیزات پیشرفته مجهز نمی‌کند و در مقابل گروه‌های مردمی و تشکل‌های محیط‌زیست که داوطلبانه برای مهار آتش اقدام می‌کنند و جان خود را به خطر می‌اندازند، مانع‌تراشی می‌کند و برخی از آن‌ها را دستگیر و به زندان می‌اندازد. با وجود فضای سنگین امنیتی، تشکل‌های محیط‌زیستی و گروه‌های داوطلب، هم‌چنان فعالیت‌های خود را ادامه می‌دهند، خطر دستگیری و مرگ را می‌پذیرند و در خاموش کردن آتش‌سوزی جنگل‌ها، شرکت می‌کنند. ضروری است اقدام مسئولانه آن‌ها را پاس داشت و در تقویت آن‌ها کوشید. سازمان‌های مردم‌نهاد محیط‌زیست لازم است که به دولت فشار بیاورند تا برای پیش‌گیری از آتش‌سوزی جنگل‌ها اقدام کند و تجهیزات پیشرفته برای مهار آتش‌سوزی‌ها فراهم آورد.

گروه کار محیط‌زیست حزب چپ ایران
سوم مردادماه ۱۴۰۳ (۲۴ ژوئیه ۲۰۲۴)